

ՄԱՅԻ ԱԹՈՌԸ ԷԶՄԻԼԾՆԻ ՄԷԶ ԱՅԺՄ ԵՒ ՄԻՄՏ

Այս է պատճառը որ Սիմոն ալ կ'զգուշանայ խօսել թէ՛ երուսաղէմի պատրիարքին և թէ՛ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութեան մասին, և կր հեր-

քէ նոյն իսկ ինչ որ իբրեւ լուր հրատարակուեցաւ Կ. Պոլսի թերթերուն մէջ Երուսաղէմի Պատրիարքի ընտրութեան եղանակին նկատմամբ. որովհետեւ բոլորովին անհիմն են ատենք:

Մենք կ'ուզենք միայն շատ կենսական կէտի մը վրայ դարձնել հայ մամուլին ուշադրութիւնը:

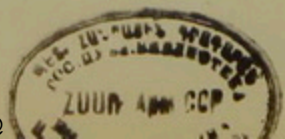
Կ. Պոլսի հայ թերթերուն մէջ ակնարկութիւններ մը եղան Մայր Աթոռ Երուսաղէմ փոխադրելու մասին:

Այսպիսի դիտողութիւն մը նոյն իսկ մտքէ անցնելու չէր, թող հրապարակաւ արտայայտուիր:

Ո՞ր հարկի և պէտքի առջև Մայր Աթոռ ստիպուած պիտի ըլլար խախտիլ իր տեղէն: Անշուշտ, այդպէս մտածողներ պատմական սպառնացներ ունին իրենց աչքին առջև: Այո՛, Մայր Աթոռ բազում անգամ տեղէ տեղ փոխադրուած է, բայց հիմնականէն բոլորովին տարբեր պայմաններու տակ. այսինքն՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսները հետեւեցան հայ թաղաւորներու կամ իշխաններու, և ո՛ւր որ զօրացաւ կամ ապահովութիւն գտաւ հայոց քաղաքական իշխանութեան կեդրոնը, հո՛ն դացին նաև Ամենայն Հայոց կաթողիկոսները: Իսկ երբ բոլորովին խորտակուեցաւ Հայոց քաղաքական իշխանութիւնը և վերցաւ հայ կառավարութիւնը, Հայոց կաթողիկոսութիւնը վերահաստատուեցաւ հո՛ն ուր որ ապահովութիւն գտաւ, օտար իշխանութեան մը պաշտպանութեան ներքև: 1441 էն ի վեր այս է պատմական իրողութիւնը: Մայր Աթոռ մնաց Էջմիածին, իր լուսաւորչեան պատուանդանին վրայ, Պարսիկ, Օսմանեան, վերջապէս Ռուս տիրապետութիւններու ներքև:

Այսօր, այո՛, փոխուած է Ռուս պետութեան ուղղութիւնը, բայց ատոր հետ ստեղծուած է հայկական կառավարութիւն մը, իբրեւ փոքրիկ մէկ անգամը մեն Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան: Եւ զիտենք ամէնքս ալ որ Կրօնք ունէ պաշտպանութիւն չի վայելեր Խորհրդային Ռուսաստանի մէջ եւ ընդհակառակը կը հալածուի. զիտենք թէ մեր փոքրիկ Հայաստանի մէջ ալ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը չէզոքացուած է բոլորովին Էջմիածնի պարիսպներուն մէջ, և հազիւ գիւրութիւն ունի իր զուտ հոգևոր իշխանութիւնը կիրարկելու թէ՛ Խորհրդային Պետութեան սահմաններէն ներս և թէ՛ անկէ դուրս:

Այո՛, այս բոլորը իրողութիւններ են, բայց ասոնք պատճառ մը չեն որ Մայր Աթոռ խախտի իր պատմական տեղէն: Կառավարութիւններ կ'երթան կուգան, բայց կը մնայ հայ ժողովուրդը, իր եկեղեցիով և իր ազգային աւանդութիւններով: Այսօր Հայաստան մը ունինք, ինչ ալ եղած ըլլայ անոր քաղաքական եւ կրօնական նկարագիրը, վերջապէս Հայաստանն է հայ ժողովուրդին, ամէնէն հոծ և ամէնէն աւելի կեդրոնացեալ բնաշխարհը, հայրենիքը, և պէտք է որ Հայ եկեղեցւոյ հոգևոր վերին իշխանութեան Մայր Աթոռ անշարժ մնայ հո՛ն: Հանգուցեալ Գէորգ Ե. ի զգացումը յայտնելով պիտի ըսէինք. — ամէն մարդ կրնայ երթալ իր ուղած կողմը, բայց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պէտք է մեռնի իր Աթոռին առջև: Պահ մը Արտագու թաղէոս Առաքեալի վանքը մասնանիշ ըրին իբրեւ ապահով տեղ Մայր Աթոռի փոխադրութեան, հիմայ ալ Երուսաղէմի առջև կը տրուի: Ո՛չ Արտաղ, ո՛չ ալ Երուսաղէմ, այլ միայն Էջմիածին և միշտ Էջմիածին: Անոնք որ տարբեր կը խորհին, կը սխալին բոլորովին, և անգիտակ-

ցարար կը դաւաճանեն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան զոյութեան դէմ: Ի՛նչ ալ եղած ըլլան հիմայ քաղաքական կեանքին պայմաններն ու պահանջները երեանի մէջ, Մայր Աթոռը պէտք է մնայ ԼՂմիածնի մէջ: Եւ մեր, այսինքն արտաքոյ Հայաստանի, սիւիւսքի մէջ զտնուոյ Հայութեան սրբազան պարտքը պիտի ըլլայ թէ թիկունք ըլլալ Մայր Աթոռին որ մնայ հո՛ն, իր պատմական պատուանդանին վրայ և վայելէ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ բովանդակ զաւակներուն սէրը, քաջալերանքը և զործնական օգնութիւնը:

Հոգելոյս Գուրեան Արքայանին ալ կարծիքը և կամքը այս եղած էր երբ Մայր Աթոռը Արտաք փոխադրելու անխոհեմ խօսքերը կը լսուէին:

ԼՂմիածինը խորհրդանշանն է Ամենայն Հայոց միութեան. ԼՂմիածինը պատմական յօդակայն է ի սիւիւս աշխարհի ցանուցիր հայ եկեղեցիներու. ԼՂմիածինը այսօր կը զտնուի Հայաստանի սրտին վրայ: Մայր Աթոռը իր բուն տեղն է հիմայ և պէտք է որ հո՛ն մնայ:

Երանի՜ թէ բովանդակ հայ մամուլը արձագանգ տար սա՛ նշանաբանին. — ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՐ ԷՋՄԻՍՆԻ ՄԷՋ ԱՅԺՄ ԵՒ ՄԻՇՏ:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԼԱՍԵՐԱԳԻՈՒԹԻՒՆ

Մերձաւոր դարերուն մէջ ալ քրիստոնէութիւն և քրիստոնեաներ հալածուած են ոչ-քրիստոնեայ կառավարութեանց կողմէն: Բայց պատմութիւնը միայն քսաներորդ դարու մէջ է որ կ'արձանագրէ կրօնքի հալածման անհաւատալի իրողութիւնը Ռուսիոյ նման խորապէս կրօնական երկրի մը մէջ՝ նոր կառավարութեան կողմէն: Ռուսիոյ մէջ հալածանքը ուղղուած է կրօնքի դէմ ընդհանրապէս, և որովհետեւ տիրող կրօնքը քրիստոնէութիւնն է այդ լայնատարած երկրի սահմաններուն մէջ, հաւասարապէս կը հալածուին ռուս, հայ, վրացի եկեղեցիներ: Անաստուածութիւնը պաշտօնապէս կը քաջալերուի և կը ջատագովուի քրիստոնեայ Ռուսիոյ ամէն կողմը և ազգայնութեան բոլոր ազգականները չէզոքացնելու և վերջնելու համար անխտիր ի գործ կը դրուի ամէն միջոց: Տարակոյս չկայ որ կրօնքը չի վերնար մարդկութեան մէջէն, ոչ ալ կը ջնջուի Ռուսիոյ մէջ, և Քրիստոնէութիւնը, որ բազում հալածանքներէ անցած կրօնք մըն է, կը մնայ իր խմորով իսկ կրօնական մարդկութեան մէջ: Բայց ստույգ է նաեւ որ կրօնքին դէմ մղուած այս անորակելի հալածանքը իր հետքերը կը թողու, մանաւանդ նորհաս սերունդին մէջ, որուն կը ջամբուի բոլորովին անկրօն կրթութիւն մը և անաստուած գաստիարակութիւն մը:

Քրիստոնեայ աշխարհը անշուշտ վրդոված է հանդէպ այս իրականութեան. իսկ քրիստոնեայ պետութիւններ, իրենց անտեսական և քաղաքական շահերու դիտակէտէն միայն կը նային իրողութիւններու վրայ, և իրրեւ սկզբունքի խնդիր, չեն խօսիր իսկ իրենց հաւատացած կրօնքին (Քրիստոնէութեան) դէմ